

РЕЦЕНЗІЇ

ДУДОРОВ О. О.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального права
та правосуддя, Заслужений діяч науки
і техніки України
(Запорізький національний університет)

ІНСТИТУТ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

На сьогодні проблеми функціонування інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України є актуальними та такими, що привертають увагу наукової спільноти. Стан дослідження зазначеного інституту дає можливість зробити висновок про те, що його пік приходиться на останнє десятиріччя. Ця обставина може бути пояснена необхідністю запровадження ювенальної юстиції, яка проголошена на державному рівні, підвищенням рівня злочинності неповнолітніх у країні та необхідністю створення сучасних, дієвих засобів кримінально-правового впливу на зазначену категорію осіб.

У зв'язку із цим можна стверджувати, що сучасна доктрина ювенального кримінального права потребує оновлення. Це обумовлює необхідність консолідації зусиль теоретиків кримінального права та практикуючих юристів. Адже свого часу В.І. Вернадський зазначив, що «перемога якогось-небудь наукового погляду та включення його у світогляд ще не доводять його істинності. Нерідко можна побачити зворотнє. Складним шляхом розвивається наукова істина, та далеко не весь науковий світогляд слугує її виразом».

Протягом останніх років до проблем інституту покарання неповнолітніх зверталось багато дослідників, серед яких варто зазначити: Ю.В. Бауліна, П.С. Берзіна, В.М. Бурдіна, А.Ю. Коновалову, В.О. Меркулову, А.А. Музику, Л.М. Палюх, Ю.А. Пономаренка, А.В. Савченка, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка, П.В. Хряпінського, С.Д. Шапченка, А.О. Ярового, С.С. Яценка, О.С. Яцуна та інших фахівців. Однак комплексного дослідження зазначеного інституту донедавна не проводилось. Тому помітною подією для наукової спільноти є вихід монографії «Інститут покарання неповнолітніх у кримінальному праві України. Генеза, міжнародні та європейські стандарти, ювенальна пеналогія», автором якої є вчений секретар Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Єгор Сергійович Назимко.

Завдання цієї книги, в першу чергу, пов'язане із розв'язанням суперечливих суджень та спірних питань у сфері покарання неповнолітніх, причина існування яких автором вбачається у відсутності єдиної концепції покарання неповнолітніх, що зумовлює проблеми як законодавчого, так і правозастосовного характеру.

У монографії проведено аналіз останніх найбільш ґрунтовних для науки кримінально-права дисертаційних досліджень, які стосувалися проблем кримінальної відповідальності неповнолітніх, а також наукової та навчальної літератури, в якій висвітлено різні аспекти кримінально-правового забезпечення інституту покарання неповнолітніх. Автор неодноразово доводить той факт, що сучасна ситуація у сфері застосування заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх обумовлює необхідність проведення окремого комплексного монографічного дослідження проблем функціонування та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінально-правовій системі України.

У межах дослідження автором було розв'язано широке коле завдань, спрямованих на розроблення теоретичної моделі інституту покарання неповнолітніх, одним із яких є розроблення методологічних засад дослідження цього інституту. Варто зазначити, що над питанням методології дослідження інституту покарання неповнолітніх автор працює достатньо давно. Є.С. Назимко є співавтором науково-практичного посібника «Методологія кримінально-правових досліджень», автором низки наукових статей з відповідної тематики та монографій «Інститут покарання неповнолітніх у кримінальному праві України (нарис з методології дослідження)», «Зарубіжний досвід кримінально-правової регламентації інституту покарання неповнолітніх».

У ході дослідження автором також було розроблено теоретичні засади та практичні напрями застосування окремої теорії покарання неповнолітніх – ювенальної пенології, від розроблення якої, на переконання науковця, залежатиме стан та якість кримінально-правового впливу на неповнолітніх.

Цікавим є підхід автора до викладення історії становлення та розвитку інституту покарання неповнолітніх у кримінальному праві України, що яскраво демонструє періодизація історичного розвитку інституту покарання неповнолітніх, запропонована вченим. Так, Є.С. Назимко поділив історичний шлях становлення кримінального законодавства з питань покарання неповнолітніх на декілька історичних періодів (від 882 року до сьогодні), чим зумів підняти широкий пласт розвитку не тільки інституту покарання неповнолітніх, а й становлення кримінального законодавства, що було зроблено завдяки докладному опису періодів перебування українських земель у складі Литви, Польщі, Речі Посполитої, Російської та Австро-Угорської імперій.

Окремої уваги заслуговує третій розділ монографії, в якому досліджуються міжнародні та європейські стандарти застосування покарання до неповнолітніх, що також є продовженням циклу наукових праць автора. Науковцем було чітко визначено, що міжнародними та європейськими стандартами застосування покарання до неповнолітніх є загальноприйняті, нормативно закріплені та вживані у міжнародному та європейському співтоваристві норми кримінального права, які полягають у визнанні неповнолітніх в якості окремої та дещо специфічної вікової та соціальної категорії суб'єктів кримінально-правових відносин; забороні застосування до них певних найсуворіших видів кримінальних покарань, які, у свою чергу, можуть бути застосовані лише до дорослих правопорушників; можливості застосування до неповнолітніх інших видів покарань, зокрема позбавлення волі лише як крайній захід; пріоритетності та розповсюдженості практики винесення неповнолітнім вироків, переважно некарального, а саме виховного, наглядового, освітнього, профілактичного і, таким чином, соціально-реінтеграційного характеру. Таке визначення, запропоноване науковцем, є логічним, обґрунтованим та змістовним.

Висновки, запропоновані в монографії Є.С. Назимка, є достатньо аргументованими та цінними для науки кримінального права. Їх достовірність зумовлена тим, що дослідження ґрунтується на широкій джерельній базі, нормативно-правових документах стосовно проблем покарання неповнолітніх у кримінальному праві України, використанні широкого

пласту наукової літератури. З наукової точки зору монографія є цікавою та обґрунтованою, з великою кількістю пропозицій, що містять наукову новизну. Під час її підготовки використано достатню кількість джерел наукової літератури. Розділи логічно сконструйовані.

Загалом монографія за обсягом та змістом, характером досліджуваних питань та вирішуваних завдань становить вагомий доробок у розвиток юридичної, зокрема кримінально-правової науки. Вона може бути цікавою і корисною для широкого кола читачів – від студентів, аспірантів і викладачів до юристів, працівників прокуратури та суду.

